

การฝึกอาชีพเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามกฎหมายบังคับโทษของไทย

Vocational Training for Prisoners' Rehabilitation under Thai Penalty Law

วิจักดิ์ ปัญญาณี¹ สมาน ตั้งทองทวี² ธาณี วรภัทร์³

Wichak Panyanee* Samarn Thangthongtawe** Thane Vorapat***

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน ของคณะกรรมการราชทัณฑ์ 2) ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศไทย และต่างประเทศ 3) ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง 4) ศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนของ คณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการที่สำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาลในการปกครองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการตรวจสอบการทำงานของ รัฐและทำให้รัฐมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจว่าความต้องการของ ประชาชนนั้นจะได้รับการตอบสนอง สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนของคณะกรรมการ ราชทัณฑ์นั้นมีความสำคัญอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกอาชีพเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตาม กฎหมายบังคับโทษ ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ต้องขังนั้นได้รับความเป็นธรรมและสามารถกลับเข้าไปอยู่ใน สังคมได้อย่างปกติ

2. ประเทศไทยได้มีการกำหนดการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขังเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 โดยกำหนดให้มีการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด ประเทศญี่ปุ่นมีการออกกฎหมายการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษโดยเฉพาะ (The Offenders Rehabilitation Law 1949) โดยส่งเสริมระบบการฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมเสีย โดยเน้นหลักการพื้นฐานในวิธีการจำคุกหรือ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

² อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*wichak.panyanee@gmail.com, Department of Correction

** samarn_thang@yahoo.com, Faculty of Law, Pathumthani University

*** thane_vor@hotmail.com, Faculty of Law, Rangsit University

การจัดชั้นผู้ต้องขัง สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีแนวคิดในการบริหารงานแก้ไขอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเห็นว่าอาชญากรเป็นปัญหาทางด้านความประพฤติ อาชญากรไม่ใช่เหยื่อของสังคมหรือสภาพแวดล้อม ราชอาณาจักรสวีเดน ได้ดำเนินการโดยเห็นว่าโทษจำคุกไม่ใช่วิธีที่เหมาะสมในการที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทุกประเภท แต่การอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดควรดำเนินการโดยชุมชน เพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างปกติ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปัจจุบันใช้กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด ค.ศ. 2001 เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน และประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 1952 (Prison Act of 1952) ที่กำหนดงานราชทัณฑ์ ในการฝึกอบรมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อกระตุ้นและสนับสนุนผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

3. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้นไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังทั้งส่วนที่เกี่ยวกับคณะกรรมการราชทัณฑ์ คณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และคณะกรรมการพักการลงโทษ นอกจากนี้การที่กฎหมายกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำนั้นยังไม่มีสอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการเรือนจำ เพื่อการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังอย่างจริงจัง ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการในสาขาอาชีพต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ด้านการศึกษา การสาธารณสุข การฝึกวิชาชีพ และดำเนินการในรูปแบบรัฐวิสาหกิจ

4. ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 มาตรา 8 (4) โดยเพิ่มเติมกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอาชีพ และเพิ่มเติมข้อความว่า “โดยให้มีผู้แทนซึ่งมีความชำนาญในด้านการฝึกอาชีพ” ในข้อ 15 วรรคสอง ของระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการแยกคุมขัง การเลื่อนหรือลดชั้นนักโทษเด็ดขาด การลดวันต้องโทษจำคุก และการพักการลงโทษ พ.ศ. 2559 นอกจากนี้ควรกำหนดให้ผู้แทนด้านการฝึกอาชีพ เป็นคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษประจำเรือนจำ ไว้ในข้อ 45 ของกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 และเพิ่มเติมระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำและการแต่งตั้งผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2561 ข้อ 12 โดยเพิ่ม (4) ผู้ชำนาญงานด้านฝึกอาชีพ

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมของประชาชน, การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง, กฎหมายบังคับโทษ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concepts and principles of people's participation in the Board of Correction, 2) to study Thai and international laws related to prisoner's rehabilitation, 3) to study the problems of people's participation in the Board of Correction on prisoner's rehabilitation and 4) to study guidelines for solving problems of people's participation in the Board of Correction on prisoner's rehabilitation.

The findings revealed that:

1. People's participation was regarded as an important principle to create sustainable democracy and to promote of good governance for enforcing the state power, especially for investigation of government's performance and made the government had more social responsibility as well as made sure that people's need shall be met. People's participation as a part of the Board of Correction had its significant role in vocational trainings to rehabilitate offenders according to the penalty law and might be affected them to receive justice and return back to society normally.

2. Prison's rehabilitation in Thailand was under the Correction Act B.E. 2560 (2017) by determining of each rehabilitation in accordance with characteristics of case and criminal circumstance. In Japan, the Offenders Rehabilitation Law 1949 was issued to promote rehabilitation system by focusing on basic principle of offender classification. Republic of Singapore had a concept to provide trainings for offenders in prisons and crime seemed to be a behavioral problem, criminals were not victims of society or environment. For the Kingdom of Sweden, imprisonment was not a proper method for treating with all kinds of offenders, whereas trainings for offenders should be conducted by communities for enabling them to live normally. Penalty Law and Measure of Safety for Restricted Freedom 1976 the Last Amendment 2001 that currently used in the Federal Republic of Germany was a law stipulated with distinct rights of prisoners. In UK, Prison Act of 1952 determined correctional jobs on training and treating offenders to motivate and support prisoners for being able to return back to society with good quality of life in the future.

3. The Correction Act B.E. 2560 (2017) had not any principles and conditions for public sector to participate in prisoner's rehabilitation as a part of the Board of Correction, Prisoners Classification Committee and Penalty Suspension Committee.

However, the structure and authority of correctional officers stipulated by the laws was not in accordance with the principle of prisoner's rehabilitation due to professional experts in various occupations were not assigned to participate in prison administration for actual rehabilitation. Meanwhile, in Singapore appointed professional officers in various occupations; in aspect of education, public health, vocational training and etc.; to participate and operate in form of a state enterprise.

4. Specialists in vocational training should be added in the Section 8 (4) of Correction Act B.E. 2560 (2017) and a statement as “by having representatives who were specialists in aspect of vocational training” should be added in the second paragraph of Clause 15 of the Regulations of Ministry of Justice relating to Rules and Methods of Prisoners Classification and Separated Imprisonment, Classification of Absolute Convicts, Reduction of Punishment Days and Penalty Suspension B.E. 2559 (2016). Moreover, representatives in aspect of vocational training as a working group of the prison for determination of penalty suspension should be stipulated in Clause 45 of the Ministerial Regulations relating to Determine Benefits and Conditions for Reduction of Punishment Days or Penalty Suspension and Release that the Absolute Convicts shall be Complied B.E. 2562 (2019). “(4) Specialists in vocational training” should be added in Clause 12 of the Regulations of Department of Corrections relating to Authority of Prison Officers and Appointment of Assistant Office of Department of Corrections B.E. 2561 (2018).

Keywords: People's participation, prisoner's rehabilitation, penalty law.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์
2. ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของประเทศไทย และต่างประเทศ
3. ศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง
4. ศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง

ขอบเขตของการศึกษา

วิจัยฉบับนี้ มุ่งเน้นศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู หลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หลักการฝึกอาชีพ หลักการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาด หลักการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และตลอดจนแนวคิดในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ การกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกอาชีพในระหว่างจำคุก การพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดและการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำที่ไม่สอดคล้องหลักการแก้ไขฟื้นฟู ทั้งในต่างประเทศและของประเทศไทย เพื่อส่งผลทำให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะทำให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษากฎหมายราชทัณฑ์ได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษาหนังสือ วารสาร บทความ ข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนรายงานการวิจัยและเอกสารทางวิชาการอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญซึ่งมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และส่งเสริมธรรมาภิบาลในการปกครองของรัฐบาลกล่าวคือ หากการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้มีการตรวจสอบ การทำงานของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ และทำให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนว่าความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนได้รับการรับฟังและจะได้รับการตอบสนอง (บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, น. 26)

เจมส์ แอล เครย์ตัน ได้ให้ความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ไว้ เช่น ได้กำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่างๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน (เจมส์ แอล. เครย์ตัน, 2551: น. 3)

ศ.ดร.บวรศักดิ์ อูวรรณโณ และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่อำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวน

น้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

โดยเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 3 ประการ คือ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552, น. 16)

- 1) การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม กล่าวคือ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
- 2) ความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ทุกคนที่เข้าร่วมต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน
- 3) ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ มีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ แต่หากกิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย ก็จะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

2. ประเทศไทยได้มีการกำหนดการแก้ไข ฟันผู้ต้องขังเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 โดยกำหนดให้มีการแก้ไขฟันผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด ประเทศญี่ปุ่นมีการออกกฎหมายการแก้ไขฟันนักโทษโดยเฉพาะ (The Offenders Rehabilitation Law 1949) โดยส่งเสริมระบบการฟันผู้แก้ไขพฤติกรรม โดยเน้นหลักการพื้นฐานในวิธีการจำแนกหรือการจัดชั้นผู้ต้องขัง สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีแนวคิดในการบริหารงานแก้ไขอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยเห็นว่าอาชญากรเป็นปัญหาทางด้านความประพฤติ อาชญากรไม่ใช่เหยื่อของสังคมหรือสภาพแวดล้อม ราชอาณาจักรสวีเดน ได้ดำเนินการโดยเห็นว่าโทษจำคุกไม่ใช่วิธีที่เหมาะสมในการที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดทุกประเภท แต่การอบรมแก้ไขผู้กระทำผิดควรดำเนินการโดยชุมชน เพื่อให้ผู้กระทำผิดเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างปกติ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ปัจจุบันใช้กฎหมายว่าด้วยการบังคับโทษและวิธีการบังคับเพื่อความปลอดภัยที่จำกัดเสรีภาพ ค.ศ. 1976 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุด ค.ศ. 2001 เป็นกฎหมายที่กำหนดสิทธิของผู้ต้องขังไว้อย่างชัดเจน และประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 1952 (Prison Act of 1952) ที่กำหนดงานราชทัณฑ์ ในการฝึกอบรมและปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเพื่อกระตุ้นและสนับสนุนผู้ต้องขังเพื่อให้สามารถกลับคืนสู่สังคมด้วยคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

3. ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟันผู้ต้องขัง

3.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 นั้น เป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างและอำนาจหน้าที่คณะกรรมการราชทัณฑ์ โดยคณะกรรมการราชทัณฑ์ ประกอบ รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 9 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง และอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดทิศทางการบริหารกรมราชทัณฑ์ การบริหารกรมราชทัณฑ์ จะเป็นไปในทิศทางใดจะถูกกำหนดคณะกรรมการราชทัณฑ์ชุดดังกล่าวนี้ การกำหนดโครงสร้างและอำนาจในการบริหารงานกรมราชทัณฑ์ จะเป็นไปในทิศทางใดนั้นจะเป็นไปตามที่คณะกรรมการราชทัณฑ์กำหนด จึงย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของกรมราชทัณฑ์และเรือนจำ ที่เป็นหน่วยงานที่จะปฏิบัติตามเนื่องจากต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายของคณะกรรมการราชทัณฑ์ ซึ่งไม่เข้าใจบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หากคณะกรรมการราชทัณฑ์ไม่มีการกำหนดสัดส่วนให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการราชทัณฑ์ และที่สำคัญที่สุดผู้เสียหายมากที่สุด คือ รัฐที่เป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดกฎหมายบ้านเมืองได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้กลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมไม่สามารถบรรลุผลได้เนื่องจากปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

3.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกอาชีพในระหว่างจำคุก พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ที่เกี่ยวข้องไม่ได้กำหนดให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกอาชีพในระหว่างจำคุก ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ต้องขังโดยตรง เนื่องจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นมาตรการขั้นต้นแรกในการแยกผู้ต้องขังที่มีลักษณะที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูตามโปรแกรมที่เหมาะสมเฉพาะตัวผู้ต้องขังและตรงตามกระบวนการที่ต้องการแก้ไข ฟื้นฟู และผู้เสียหายมากที่สุดก็คือ รัฐ และกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่บำบัดแก้ไขฟื้นฟูให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมแต่ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อฝึกอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เนื่องจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกอาชีพขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลทำให้ผู้ต้องขังได้รับการฝึกอาชีพไม่ตรงตามความต้องการของสังคม และจำแนกผู้ต้องขังไม่ตรงตามความถนัดของอาชีพ ทำให้การฝึกอาชีพผู้ต้องขังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟู

3.3 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดไว้ จึงทำให้สังคมภายนอกไม่อาจรู้ได้ว่าผู้ต้องขังที่เข้ารับการพิจารณาพักการลงโทษนั้นได้รับแก้ไข ฟื้นฟู ตามโปรแกรมด้านใดมาบ้างและสามารถที่จะเข้ามาอยู่ร่วมในสังคมภายนอกได้หรือไม่ เนื่องจากการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาด และสังคมภายนอกก็ยังไม่ได้รับผลกระทบคือเมื่อผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษไม่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมภายนอกได้เพราะไม่ได้รับการยอมรับ

จากคนในในสังคมภายนอก ซึ่งก็เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมและสิ่งที่สำคัญที่สุดผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ก็คือ รัฐ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้มีภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับการแก้ไข ฟื้นฟู ให้ผู้ต้องขังกลับตนเป็นคนดีคืนสู่สังคมได้

3.4 ปัญหาทางกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำที่ไม่สอดคล้องหลักการแก้ไขฟื้นฟู การที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ ไม่ได้กำหนดให้มีวิชาชีพหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยตรงไว้ในโครงสร้างของการบริหารเรือนจำ การบริหารกิจการเรือนจำจึงขึ้นอยู่กับการบริหารของผู้บัญชาการเรือนจำที่จะกำหนดให้พศติ หรือผู้คุมคนใดมีหน้าที่ทำการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เช่น ให้ผู้คุมเป็นผู้ฝึกวิชาชีพช่างไม้ซึ่งที่ไม่ได้เรียนจบมาทางด้านช่างไม้ เหล่านี้เป็นต้น จึงทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำเป็นการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่นไม่มีการแก้ไขปรับปรุงหรือมีรูปแบบการพัฒนาที่ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงของโลก การที่พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ ไม่ได้กำหนดให้มีวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง จึงส่งผลให้ การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่เป็นไปตามหลักวิชาการแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากพศติ และผู้คุม ไม่มีความรู้ความชำนาญในการแก้ไขฟื้นฟูประกอบกับอำนาจหน้าที่ของพศติและผู้คุม มุ่งเน้นที่การป้องกันผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีและให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำไม่ก่อความวุ่นวายภายในเรือนจำเป็นสำคัญ เมื่อผู้ต้องขังไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจากผู้มีความรู้ความชำนาญแล้ว ซึ่งก็เกิดผลเสียหายต่อสังคมโดยรวมและสิ่งที่สำคัญที่สุดผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ก็คือ ผู้ต้องขัง ไม่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูตามความเหมาะสมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟู จึงทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้กับการแก้ไขฟื้นฟูในทางที่ถูกต้องเป็นไปตามหลักวิชาการ ทำให้ผู้ต้องขังไม่สามารถกลับตนเป็นคนดี คืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

4. หาแนวทางการแก้ไขปัญหากับส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง พบว่า ควรกำหนดให้มีสัดส่วนของประชาชนในการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการราชทัณฑ์ เนื่องจากเข้าใจสภาพปัญหาของสังคมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงพลวัต จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยควรนำแนวคิด และหลักการของต่างประเทศ สวีเดนมาใช้ เนื่องจากการบริหารงานเรือนจำของประเทศสวีเดนจะมี คณะกรรมการบริหารเรือนจำและคุมประพฤติแห่งชาติ (Swedish Prison and Probation (SPPS) และหลักการของประเทศ สิงคโปร์มาใช้ เนื่องจากประเทศสิงคโปร์ได้นำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจำแนก ลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการพักการลงโทษจำคุกในกฎหมายราชทัณฑ์ของญี่ปุ่น (สารานุกรมนานาชาติ สำนักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์,2541 :8 – 21)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ตามกฎหมายบังคับโทษของไทย

การบริหารงานราชทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 นั้นขึ้นอยู่กับ การกำหนดทิศทางการบริหารงานราชทัณฑ์โดยคณะกรรมการราชทัณฑ์ ซึ่งประกอบขึ้นด้วย คณะกรรมการที่เป็นข้าราชการโดยตำแหน่งและคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ถูกแต่งตั้งและถอดถอน โดยรัฐมนตรีเจ้าสังกัด โดยไม่ได้มีบทบัญญัติใดกำหนดให้ภาคประชาชนหรือภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วน ร่วมในการเป็นคณะกรรมการแต่อย่างใด จึงทำได้แต่เพียงคณะกรรมการราชทัณฑ์ เป็นผู้กำหนด นโยบายและทิศทางการบริหารงานราชทัณฑ์แล้วให้กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานที่ทำความตกลง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของเอกชนต่างๆที่มีความสนใจที่จะเข้าร่วมในการ ปฏิบัติตามภารกิจที่กำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการราชทัณฑ์ แต่ภาคประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วน ร่วมในการเสนอนโยบายหรือทิศทางการบริหารงานราชทัณฑ์ จึงส่งผลให้การกำหนดนโยบายและ ทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์เกิดจากแนวนโยบายและทิศทางของคณะกรรมการราชทัณฑ์และ แนวนโยบายและทิศทางนั้นสอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานของเอกชนที่ได้ ประโยชน์ จึงจะเข้ามาทำข้อตกลงความร่วมมือ ทำให้นโยบายและทิศทางการบริหารงานราชทัณฑ์ เพื่อพัฒนาแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่สอดคล้องกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงแบบพลวัตของสังคมภายนอก และสังคมโลก

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ในเรื่องของคณะกรรมการราชทัณฑ์นั้น ก็ไม่ได้มีการกำหนด หลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางและนโยบายในการบริหารงานราชทัณฑ์เอาไว้ ถึงแม้ว่าจะกำหนดให้มีคณะกรรมการราชทัณฑ์ ในสัดส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนเจ็ดคน ซึ่งแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านนิติศาสตร์ ด้านศาสนา ศิลปะ หรือวัฒนธรรม ด้านอาชีวศึกษา ด้านทันตวิทยา ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านจิตวิทยา และด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ ด้าน ละครหนึ่งคนก็ตาม แต่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวนั้นก็ยังถูกควบคุมโดยรัฐมนตรีเจ้าสังกัดซึ่งเป็นผู้ แต่งตั้งให้ออก เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการราชทัณฑ์ พบว่า ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขและวิธีการได้มาของคณะกรรมการราชทัณฑ์ ให้มีสัดส่วนการ เข้ามามีส่วนร่วมของภาคประชาชนในคณะกรรมการราชทัณฑ์ไว้ จึงส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อตัว ผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไขฟื้นฟูไม่ถูกต้องตรงตามความต้องการอันแท้จริงของสังคมภายนอกที่ เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้เมื่อผู้ต้องขังที่ออกจากเรือนจำไปแล้วไม่สามารถปรับตัวเข้า และอยู่ในสังคมภายนอกได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นมาอีก จากการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้เพราะได้รับการแก้ไขฟื้นฟูไม่ตรงตามความ ต้องการของสังคมภายนอก

ในปัจจุบันการบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของ ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์

ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน ส่งผลให้การปฏิบัติราชการจะถูกตรวจสอบโดยภาคประชาชนโดยรัฐจะต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานภาครัฐมากขึ้น การบริหารงานภาครัฐจึงจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมโดยรวมได้ เมื่อพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการราชทัณฑ์ ก็ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกวิชาชีพในระหว่างจำคุก

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ในเรื่ององค์ประกอบของคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง นั้น กรมราชทัณฑ์ได้มอบหมายให้เรือนจำและทัณฑสถานแต่งตั้งคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขึ้น ประกอบด้วยคณะผู้บริหารเรือนจำและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นประธานกรรมการ เจ้าหน้าที่ต่างๆที่มีความรู้ ความชำนาญการในด้านการศึกษา การอาชีพ การบำบัดรักษา หรือมีประสบการณ์ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง อาทิเช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักอาชญาวิทยา หรือนักทัณฑวิทยา ครู ผู้เชี่ยวชาญด้านการฝึกวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง อนุศาสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุม แพทย์หรือพยาบาลประจำเรือนจำร่วมเป็นกรรมการ นอกจากนี้อาจเชิญบุคคลและหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ เช่น จิตแพทย์ หรือผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังนั้น จะประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้จะเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังก็ตามแต่ก็ยังเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและหน่วยงานอื่นของรัฐ โดยยังไม่ได้กำหนดให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อให้เหมาะสมและตรงตามพฤติการณ์ของผู้ต้องขังแต่ละบุคคล อีกทั้งการฝึกวิชาชีพของผู้ต้องขัง ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามามีโอกาสในการส่งเสริมการฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังไม่มีการสร้างแรงจูงใจให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขัง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายกับทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ทฤษฎีว่าด้วยการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังตามหลักทัณฑ์วิธีแบบก้าวหน้า ที่มีแนวคิดและหลักการทางกฎหมาย ดังนี้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นขั้นตอนการดำเนินการขั้นแรกที่สำคัญมาก หากการดำเนินการดังกล่าวมีข้อมูลไม่เพียงพอ่อมทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อฝึกวิชาชีพไม่ตรงตามความต้องการของสังคมเปลี่ยนแปลงแบบพลวัต ซึ่งการดำเนินการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการฝึกวิชาชีพนั้นจะเป็นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเรือนจำแต่ละแห่งจะเป็นผู้ดำเนินการจัดให้มีการจำแนกลักษณะ

ผู้ต้องขังเพื่อฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำนั้นโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำเองโดยไม่มีส่วนร่วมของประชาชนทำให้การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการฝึกวิชาชีพภายในเรือนจำ จึงไม่สอดคล้องกับหลักการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนและทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่ตรงตามความต้องการของสังคมภายนอกและไม่บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 เนื่องจากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยประชาชนและชุมชนร่วมกับเจ้าพนักงาน (Reintegration Theory) แนวคิดคือกระบวนการยุติธรรมเป็นระบบงานเกี่ยวกับชุมชน จึงต้องทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด อีกแนวคิดหนึ่ง คือ ในระบบประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของรัฐ เช่น ประชาชนและชุมชนที่ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษไปแล้ว จะกลับไปอยู่ด้วยจะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดดังกล่าวให้มีงานทำให้อยู่ในสังคมได้

3. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพักการลงโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพักการลงโทษนักเด็ดขาด ไม่ได้กำหนดให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการคัดเลือกในชั้นเรือนจำ คณะกรรมการกลั่นกรองผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือก คณะกรรมการพักการลงโทษ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายกับทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการแก้ไขฟื้นฟู ที่มีแนวคิดและหลักการทางกฎหมาย ดังนี้การพักการลงโทษเป็นกระบวนการปล่อยผู้ต้องขังออกสู่สังคมภายนอก และประชาชนจะต้องเป็นผู้รับภาระดูแลบุคคลเหล่านั้นเข้ามาอยู่ภายในสังคมโดยกรมราชทัณฑ์หมดภาระหน้าที่ที่จะดูแลบุคคลเหล่านั้นต่อไป เนื่องจากผู้ต้องขังเมื่อปล่อยตัวพ้นโทษออกไปจากเรือนจำแล้ว พวกเขาเหล่านั้นคือ เสรีชน แม้ว่าการพักโทษจะเป็นการปล่อยเขาเหล่านั้นออกมาโดยมีเงื่อนไขก็ตาม ซึ่งหากกระทำผิดเงื่อนไขก็จะถูกเพิกถอนการพักการลงโทษและถูกจับกุมเข้ามาอยู่ภายในเรือนจำต่อไปตามกำหนดโทษที่เหลืออยู่ แต่สิทธิเสรีภาพอย่างอื่นที่ไม่ได้กำหนดไว้เป็นเงื่อนไขในการพักการลงโทษ ก็จะจำกัดไม่ได้ ดังนั้นการที่พวกเขาเหล่านั้นกลับเข้าสู่สังคมภายนอกจึงย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนภายนอกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่การที่คณะกรรมการคัดเลือกในชั้นเรือนจำ คณะกรรมการกลั่นกรองผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือก คณะกรรมการพักการลงโทษ ไม่ได้มีการกำหนดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่อย่างใด จึงส่งผลทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงส่งผลทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังไม่ประสบผลสำเร็จได้เนื่องจากประชาชนภายนอกไม่ให้การยอมรับบุคคลเหล่านั้นกลับเข้าสู่สังคมเพราะความไม่เชื่อใจในกระบวนการพักการลงโทษ

4. ปัญหาทางกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำเรือนจำ ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการแก้ไขฟื้นฟู

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า อำนาจในการบริหารงานทัณฑ์บุคคลเป็นอำนาจของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ที่จะกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น โดยการออกเป็น

ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เป็นผู้อำนวยการเรือนจำโดยทั่วไป มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำทั้งหมด มีรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์เป็นรองผู้อำนวยการ มีอำนาจบังคับบัญชากิจการเรือนจำเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำ รองจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา มีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และวินิจฉัยปัญหาทางวิชาการเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ และติดตามผลการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ตามทื่อธิบดีกรมราชทัณฑ์มอบหมาย ผู้ตรวจราชการกรมเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจการเรือนจำตามทื่อธิบดีมอบหมาย มีอำนาจตรวจการเรือนจำ ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้อำนวยการกองมีอำนาจติดตามผลการดำเนินงานของเรือนจำ และให้คำปรึกษาแนะนำแก่เรือนจำเฉพาะส่วนที่รับมอบจากอธิบดี และให้มีเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือนจำ ประกอบไปด้วยผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไปและมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือพัศดี ผู้คุม และผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้นๆ พศดี เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจบังคับบัญชาในส่วนการงานที่ได้รับมอบหมาย และมีอำนาจหน้าที่เหนือผู้คุมและผู้ต้องขังภายในเรือนจำนั้นๆ และผู้คุม เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากพัศดี มีอำนาจเหนือผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำนั้นๆ จะเห็นได้ว่า การบริหารงานทรัพยากรบุคคลของกรมราชทัณฑ์ เป็นไปเพื่อการควบคุมผู้ต้องขังไม่ให้หลบหนีจากที่คุมขังเป็นประการแรก แม้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 จะกำหนดให้เรือนจำต่างๆจัดให้มีกระบวนการในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ผู้ต้องขังภายในเรือนจำ ก็จะต้องดำเนินการกระบวนการต่างๆในการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู ก็จะถูกดำเนินการโดยผู้บัญชาการเรือนจำ พศดี และผู้คุม ส่งผลทำให้ผู้ต้องขังไม่ได้รับการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู จากผู้มีความรู้ความชำนาญในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูผู้ต้องขัง จึงก่อให้เกิดผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำขึ้นมาอีก และการที่การบริหารทรัพยากรบุคคลของกรมราชทัณฑ์ ไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่สหวิชาชีพต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ฟื้นฟูผู้ต้องขัง นั้นยังไม่สอดคล้องกับหลักการทางกฎหมาย อันได้แก่หลักการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หลักการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการแก้ไข ฟื้นฟู ได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2560 มาตรา 8 (4) โดยเพิ่มเติมกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอาชีพ และเพิ่มเติมข้อความว่า “โดยให้มีผู้แทนซึ่งมีความชำนาญในด้านการฝึกอาชีพ”
2. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังและการแยกคุมขัง การเลื่อนหรือลดชั้นนักโทษเด็ดขาด การลดวันต้องโทษจำคุก และการพักการลงโทษ พ.ศ. 2559 ข้อ 15 ควรกำหนดให้ “ผู้แทนด้านการฝึกอาชีพ เป็นคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยพักการลงโทษประจำเรือนจำ”

3. เพิ่มเติมข้อ 45 ของกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มข้อความว่า “ผู้แทนด้านการฝึกอาชีพ”

4. เพิ่มเติมระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำและการแต่งตั้งผู้ช่วยเหลือกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.2561 ข้อ 12 โดยเพิ่ม (4) ผู้อำนวยการงานด้านฝึกอาชีพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาการฝึกอาชีพเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามกฎหมายบังคับโทษของไทยซึ่งพบว่าปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการราชทัณฑ์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังโดยได้มีการนำเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายไปแล้วนั้น และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติจึงควรต้องศึกษาถึงบทบาทของผู้ชำนาญงานด้านฝึกอาชีพในการพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขังหลังได้รับการปล่อยตัว

บรรณานุกรม

คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ, (2545), แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก, กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.

เจมส์ แอล. เครย์ตัน, (2551), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, (2548), ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy), กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ถวิลวดี บุรีกุล, (2552), พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.

สารานุกรมนานาชาติ สำนักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทันตวิทยา กรมราชทัณฑ์. (2541). ลิขสิทธิ์มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์.